



## Vakaus vastaan vaikuttaminen

Juha-Antero Puustola ja Sari Voinoff  
Doktriiniosasto

Valtion tai liittokuntiin kohdistuvasta vihamielisestä vaikuttamisesta on keskusteltu ja kirjoitettu runsaasti viimeisten kymmenen vuoden aikana. Venäjän sotatoimet Ukrainassa ja sen hybridisodankäynti länsimaissa ovat lisänneet kiinnostusta aiheeseen. Tämän katsauksen tarkoituksena on tarkastella länsimaista näkemystä valtion vakauteen liittyvistä tekijöistä ja verrata niitä venäläiseen ajatteluun valtion horjuttamiskeinoista.

### Määritelmät ja mittarit

Monet kansanväliset järjestöt tai valtiot tekevät arvioita turvallisuusympäristön tilasta. Yksi tarkkailtava asia on valtioiden vakaus tai pikemminkin valtioiden hauraus. Keinomme hauraiden valtioiden ja erityisesti epävakauden syiden tunnistamiseen muodostavat edelleen suuren haasteen. Kyseessä on monitahoinen ilmiö, eikä käytössämme ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää tai mittaristoa.<sup>1</sup> Useimmat mittarit ja indeksit ovat olleet heikkoja apuvälineitä kriisien ja aseellisten selkkausten ennakoinnissa.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) määrittelee valtioita koskevan haurauden seuraavasti: ”Fragility is the combination of exposure to risk and insufficient coping capacities of the state, system and/or communities to manage, absorb or mitigate those risks.”<sup>2</sup> Määritelmä on niin laava, että se mahdollistaa valtioiden lukuisten sisäisten ja ulkoisten riskitekijöiden arvioinnin luonnonkatastrofeista sotiin. OECD on julkaissut States of Fragility -raportin<sup>3</sup> vuodesta 2005 alkaen. Sukupuolten välinen tasa-arvo, naisten ja tyttöjen asema, inhimillinen ulottuvuus, sekä ympäristön tila ovat nykyaikaista ajattelua heijastavia lisäyksiä mallissa<sup>4</sup>.

Yksi tunnetuimmista mittaristoista on yhdysvaltalaisen ajatushautomo Fund for Peacen<sup>5</sup> julkaisema hauraiden valtioiden indeksi (Fragile State Index, FSI). Sen alkuperä juontaa juurensa 1990-luvulla kehitettyyn konfliktien arviointityökaluun (Conflict Assessment System Tool, CAST). Tavoitteena oli rakentaa päättäjille ja toimijoille työkalu konfliktien syiden ja seurausten ymmärtämiseksi kompleksisessa ympäristössä. Listan laatimisessa käytetään kahtatoista pääindikaattoria, jotka on jaoteltu sosiaalisiin, taloudellisiin ja sotilaspoliittisiin tekijöihin.<sup>6</sup>

Erilaisiin mittareihin kohdistuvasta, ymmärrettävästä, kriittistä<sup>7</sup> huolimatta valitsimme tässä katsauksessa valtion vakauden osatekijöiksi Fragile State Indexin indikaattorit. Niitä voi muokata, poistaa tai vaihtaa kukin omien tarpeidensa mukaan.

### Valitut vakauden tekijät<sup>8</sup>

#### 1. Yhtenäisyys

- Turvallisuuspalvelut: Indikaattori mittaa valtion kohdistuvia turvallisuussuhkia, mukaan lukien rikollisuus ja kansalaisten luottamus sisäiseen turvallisuuteen. Siinä otetaan huomioon myös aseellinen vastarinta hallintoviranomaista vastaan ja haasteet valtion voimankäytön monopolille.
- Eliitin yhtenäisyys: Indikaattorissa otetaan huomioon valtion instituutioiden hajanaisuus etnisten ryhmien mukaan, luokka-, klaani-, rotu- tai uskonnollisten perusteella. Se mittaa valtataisteluita, poliittista kilpailua ja vaali-prosessien uskottavuutta.
- Kansalliset erimielisyydet: Indikaattorissa keskitytään eri ryhmien välisiin erimielisyyksiin ja eripuraisuuksiin (vastakkainasetteluun). Siinä otetaan huomioon historialliset epäkohdat, itsemääräämisoikeuden epääminen, tiettyjen ryhmien vainoaminen tai tukahduttaminen sekä julkinen syytely.

#### 2. Talous

- Taantuma: Taantumaindikaattori tarkastelee malleja talouden taantumista sekä taloudellisiin olosuhteisiin liittyviä reaktioita, kuten äärimmäisiä sosiaalisia vaikeuksia.
- Epätasa-arvoinen talouskehitys: Indikaattori tarkastelee rakenteellista eriarvoisuutta, joka perustuu eri ryhmiin, koulutukseen, taloudelliseen asemaan tai asuinalueeseen.
- Maastamuutto ja aivovuoto: Indikaattori tarkastelee siirtolaisuuden vaikutuksia valtion kehitykseen ja talouteen.

#### 3. Poliittikka

- Valtiovallan laillisuus: Hallituksen suhde kansalaisiinsa, mukaan luettuina luottamus valtiollisiin instituutioihin, vaalien rehellisyys, valtaeliitin avoimuus ja kyky hallita valtiota sekä tarjota perustoimintoja.

<sup>1</sup> Erilaisia määritelmiä esimerkiksi: [wcms\\_504528.pdf](https://www.wcms_504528.pdf) (ilo.org), [viitattu: 17.3.2023].

<sup>2</sup> <https://www.oecd.org/dac/states-of-fragility-fa5a6770-en.htm>, [viitattu: 17.3.2023].

<sup>3</sup> States of Fragility 2022 | en | OECD, [viitattu: 17.3.2023].

<sup>4</sup> OECD (2022) “Adding the human dimension to the OECD fragility framework”, OECD Development Co-operation Directorate, OECD Publishing, Paris. 2022-human-dimension-fragility.pdf (oecd.org), luettu 17.3.2023 sekä Goemans, C., D. Koester and S. Loudon (2021), “Gender equality and fragility”, OECD Development Co-operation Working Papers, No. 98, OECD Publishing, Paris. <https://www.oecd->

[library.org/deliver/3a93832b-en.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fpaper%2F3a93832b-en&mimeType=pdf](https://www.library.org/deliver/3a93832b-en.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fpaper%2F3a93832b-en&mimeType=pdf), [viitattu: 17.3.2023].

<sup>5</sup> The Fund for Peace, [viitattu: 17.3.2023].

<sup>6</sup> <https://fragilestatesindex.org/indicators/>, [viitattu: 17.3.2023].

<sup>7</sup> Esimerkki kriittistä: <https://theconversation.com/is-the-fragile-states-index-fatally-flawed-62057>, jossa todetaan mm. ”The only “very sustainable” country is Finland, at the rank of 178. But Finland’s xenophobic climate produced notorious right-wing militant vigilantes roaming the streets to secure ‘law and order’”, [viitattu: 17.3.2023].

<sup>8</sup> Fragile States Index and CAST Framework Methodology | Fragile States Index, [viitattu: 17.3.2023].



- b. **Julkiset palvelut:** Indikaattorissa tarkastellaan peruspalvelujen tarjontaa (terveydenhuolto, koulutus, infrastruktuuri), ja kykyä **suojella kansalaisia** väkivallalta. Tarkastellaan sitä, mitkä ryhmät ovat **palvelujen piirissä** ja ketkä jäävät sen ulkopuolelle. Mukana on myös arvio **infrastruktuurin ylläpidon tasosta**.
- c. Ihmisoikeudet ja oikeusvaltio: Indikaattorissa otetaan huomioon **ihmisoikeuksien** ja yksilönvapauksien (sananvapaus, lehdistönvapaus, vapaus liikkua, vapaus kokoontua jne.) suojelu, mukaan lukien laillisten, poliittisten ja sosiaalisten oikeuksien väärinkäyttö, poliittisesti motivoitu väkivalta, oikeuksien epäminen ja ihmisoikeuksien loukkaaminen, oikeudenkäynnin epäminen ja mahdollinen autoritaarinen tai diktatorinen hallinto.

#### 4. Sosiaaliset ja poikkileikkaavat tekijät

- a. **Demografinen paine:** Väestön ja elinympäristön valtiolle aiheuttamat paineet, mukaan lukien väestönkasvu ja väestön vinoutunut jakauma. Tässä arvioidaan myös muun muassa äärimmäisten sääilmiöiden ja ympäristöriskien muodostamaa painetta valtion toiminta-ympäristölle.
- b. **Pakolaiset:** Indikaattori mittaa siirtolaisuuden, mukaan lukien pakolaisten ja maan sisällä siirtymään joutuneiden henkilöiden, aiheuttamia paineita valtioille. Tässä otetaan huomioon vaikutukset julkisiin palveluihin ja laajemmat humanitaariset sekä turvallisuushaasteet vastaanottaville valtioille.
- c. **Ulkopuolinen vaikutus:** Indikaattorissa tarkastellaan ulkopuolisten toimijoiden vaikutusta valtion turvallisuuteen ja taloudelliseen toimintaan. Tarkastelussa on mukana peitelty ja avoin toiminta sekä turvallisuussitoumukset. Vaikutuksiin lasketaan myös lainat, kehityshankkeet, ulkomaanapu ja humanitaariset interventiot.

Luettelossa mainitut tekijät arvioidaan sadoilla osakysymyksillä, joita seurataan määrällisen ja laadullisen tutkimuksen keinoin. Tilastoihin kerätään mittareihin liittyvät tiedot (esimerkiksi poliiseja/1000 asukasta). Arvioitavaa valtiota koskevien artikkelien ja kirjoitusten osalta tehdään sisältöanalyysi ja riippumaton asiantuntijaryhmä tekee laadullisen arvioinnin valtiota koskevasta materiaalista. Lopputuloksena on vertailukelpoinen indeksiluku. Eri tekijöiden suhteellinen merkitys voi vaihdella maasta ja asiayhteydestä riippuen. Osa tekijöistä voi vaikuttaa joko vakautta lisäävästi tai vähentävästi. Esimerkiksi ulkopuolinen vaikutus voi olla vihamielistä eli hajottavaa tai ystävällistä ja rakentavaa. Myös muuttolikkeistä on runsaasti esimerkkejä niiden arvioiduista myönteisistä tai kielteisistä vaikutuksista<sup>9</sup>. Esitysjärjestyksen ja -painotuksen tekee tietojen käyttäjä – joissakin tapauksissa jättäen kokonaan pois jommankumman vaikutusarvion.<sup>10</sup>

<sup>9</sup> Ks. esim. <https://www.economicshelp.org/blog/152453/economics/pros-and-cons-of-immigration/>, [viitattu: 17.3.2023].

<sup>10</sup> Eri tekijöiden merkityksen arviointi politisoituu tai saa ideologisia vivahteita helposti. Tutkijat eivät painota taloudellista, laillista, moraalista tai eettistä näkökulmaa valittuihin tekijöihin.

<sup>11</sup> Ks. esim. [Climate Change is No 'Future Scenario' for Pacific Island Nations; Climate Change is 'Real' - World | ReliefWeb](#), [viitattu: 17.3.2023].

Lähialueilla tapahtuvilla aseellisilla selkkauksilla, kuten Ukrainan sodalla, voi olla merkittäviä kielteisiä suoria tai välillisiä vaikutuksia valtion vakauteen. Suoria vaikutuksia voivat olla väkivallan leviäminen rajojen yli, pakolaisuus sekä aseiden ja taistelujoiden tulva.

Välillisiä vaikutuksia voivat olla taloudellinen epävakaus, poliittinen ja sosiaalinen epävakaus sekä valtion instituutioiden ja turvallisuusjoukkojen heikentyminen. Konflikti voi myös johtaa alueellisen kontrollin menettämiseen, valtiovallan rapautumiseen ja sellaisten valtiosta riippumattomien aseellisten toimijoiden syntyymiseen, jotka haastavat valtion väkivaltamonopolin.

Lyhyesti sanottuna naapurustossa tapahtuvat aseelliset selkkaukset voivat murentaa valtion perustaa ja vaikeuttaa hallituksen mahdollisuuksia ylläpitää turvallisuutta, hallita tehokkaasti ja tarjota peruspalveluja kansalaisilleen.

Katsauksen tekijät olettavat, että esitettyihin tekijöihin vaikuttavat monet trendit joko valtion sisällä tai sen ulkopuolella. Joissakin tapauksissa ulkopuoliset tekijät, esimerkiksi ilmastonmuutos, voivat olla niin voimakkaita, että valtio ei muutu pelkästään epävakaksi, vaan lakkaa käytännössä olemasta<sup>11</sup>. Ulkopuolinen vihamielinen vaikuttaja pyrkii suuntaamaan toimensa siten, että kohdevaltion vakaus ja toiminta muuttuvat hyökkääjän näkökulmasta edulliseksi.

#### Valtion hajottamisen malli

Venäläisessä skenaariotutkimuksessa on esitetty, että tulevaisuuden laaja-alaisessa sodankäynnissä osana sotilaallista voimakampailua merkittäväksi toiminnaksi muodostuvat *operaatiot valtioiden hajottamiseksi, niiden rakenteen ja kansallisen identiteetin tuhoamiseksi*. Tuhoamiseen liittyvän politiikan perimmäisenä tarkoituksena on muuttaa, tuhota ja korvata länsimaisia lakeja ja normeja tiukasti noudattava valtio. Prosessissa kohdevaltioon asetetaan omat johtavat hallintoelimet ja luodaan valtiorakenteet, joiden avulla toteutetaan hajotettavan valtion vastaisia toimia. Jos valtiojohto saadaan haltuun, niin operaatioissa ei ole tarvetta kohdentaa toimenpiteitä kohdevaltion asevoimiin tai poliisiorganisaatioon, alueiden miehitykseen, pääkaupungin valtaamiseen tai muuhun perinteiseen sodankäyntiin. Käytännössä voima- ja sotilaspolitiikka keskitetään taisteluun kohdevaltion rakennetta vastaan.<sup>12</sup>

Alun perin venäläisessä tulkinnessa on esitetty, että valtion hajottamisen malli on länsimaiden kehittämä ja siitä esimerkkinä on Ukrainan oranssi vallankumous. Samalla arvioidaan, että valtion hajottamisen malli muuttuu tulevaisuudessa entistä monimutkaisemmaksi ja tehokkaammaksi sisältäen kaikki voimankäytön ja sotilaallisen toiminnan elementit avaruudessa vaikuttamisesta sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan värväämiseen.

Ukrainan hyökkäyssotaa ennen venäläisessä skenaariotutkimuksessa jo ennakoitiin tuhoamistoimia. Siinä todettiin, että vuoden 2021 jälkeen tulee mahdollisesti tapahtumaan sotilaallisen eskalaation ja miehitykseen valmistautumisen kanssa samanaikaisesti valtioon kohdistuva erikoisoperaatiolla toteutettava tuhoamistoimi. Ennakoinnissa mainittiin Venäjän toteuttaman erikoisoperaation kohdistuvan joko Keski-Aasiaan tai Ukraina.<sup>13</sup>

Venäläisessä valtion hajottamisen mallissa<sup>14</sup>, listataan taktisia valtion hajottamisen keinoja, jotka tähtäävät kohdevaltion hallinnon syrjäyttämiseen, sen rakenteen ja kansallisen identiteetin tuhoamiseen:

<sup>12</sup> ПОДБЕРЕЗКИН А. И. (2015), Вероятный сценарий развития международной обстановки после 2021 года, Издательство «МГИМО–Университет» 2015 Центр военно-политических исследований МГИМО (У) МИД России; ОАО «Концерн ПВО „Алмаз-Антей“», <http://eurasian-defence.ru/?q=node/36106>, s. 280–281., [viitattu: 5.4.2022].

<sup>13</sup> Sama s. 282.

<sup>14</sup> I. M. Popov ja M. M. Hamzatov Aleksei Podberjzhkinin teoksessa (2015).



- (1) Voimakkaita, valtiosta riippumattomien toimijoiden järjestämiä, erilaisia kulkueita, nälkälakkoja, mellakoita ja ilkivaltaa. Toimijat vastustavat valtiovaltaa ja saavat väestöä puolelleen.

Edelliseen liittyy myös hyvin valmistellut kansannousut, joita tuetaan **hallitun kaaoksen strategialla**. Vihollisen yhteiskuntaan kohdistetut terroristiset iskut ja ulkomailta johdetut salaiset operaatiot ovat osana kaupunkitaisteluita. Samaan aikaan toteutettavat väestön manipulointi informaatioympäristössä ja automatisoitujen johtamisjärjestelmien sekä tietoverkkojen häirintä tähtäävät aggressiivisen vaikutuksen aikaansaamiseksi.<sup>15</sup>

- (2) Viranomaisiin kohdistuva terrori (kineettinen ja eikineettinen). Valtaapitävien toiminnan kontrollointi – niin kohdemaassa toimivat viranomaiset kuin ulkomaan tehtävissä olevat kohdemaan virkailijat (esim. ulkoministeriön virkamies, rauhanturvaaja jne.).

Massiivisen psykologisen vaikuttamisen kohteeksi joutuvat ensisijaisesti vihollisen sotilaspoliittinen johto, sotilashenkilöstö ja siviiliväestö. Heidän käyttäytymistään ohjataan halutulla tavalla.<sup>16</sup>

- (3) Julkishallinnon ajaminen kaaokseen. Toteutetaan muun muassa massiivisella disinformaatiolla, kyberoperaatioilla, julkishallinnon tietojärjestelmien kaatamisella ja muilla toimenpiteillä.

- (4) Massiivisen muuttoliikkeen järjestäminen, jolloin siirtolaisjoukko siirtyy kohdevaltioon toimien samalla valtionvastaisten toimijoiden tukena ja avustajina.

- (5) Väestöön kohdistuva vaikuttaminen joko uskontojen välisten kiistojen tai muiden vakavien kiistojen aikaansaamiseksi.

- (6) Väestön sähkö- ja kaasulaitosten sekä energiansaannin sabotointi.

Maavoimilla toteutettava hyökkäyssota rajalla muuttuu uuden sodankäynnin myötä siten, että jo ensimmäisen operaation avulla voidaan ajaa alas tärkeimmät hallinnollisen ja sotilaallisen johdon järjestelmät, puolustustehollisuus, liikenne ja energiantuotanto koko vihollisen alueelta.<sup>17</sup>

- (7) Elintarviketuotannon tai maatalouden tuhoaminen/lamauttaminen tietyillä alueilla.

- (8) Valtion taloudellisen ja teollisen potentiaalin tuhoaminen/lamauttaminen, joka kauppasaarron seurauksena heikentää taistelupotentiaalia.

- (9) Hyökkäys tiheästi asutetulla alueella sijaitsevaan hallintoon, jolla on suuri poliittinen ja psykologinen

merkitys. Esimerkiksi terrori-isku valtion elimiä vastaan.

Aktiivisten sotatoimien alkaessa on tarkoituksena vihollisen asevoimien tai sotilaspotentiaalain heikentäminen, erityisesti sen iskukykyä tuhoamalla. Tämä merkitsee **lyhytaikaisia täsmäiskuja**, jotka toteutetaan **samanlaisesti eri ulottuvuuksissa koko kohdevaltion alueella**<sup>18</sup>.

Tulevaisuuden taistelulentä ovat yksittäisiä strategisia tai operatiivisia tiloja, joissa toimivat joko kokonaan tai osittain **autonomiset pienemmät joukot**. Niitä voidaan sijoittaa alueille, joissa on siviilejä, mahdollisia vastustajia ja väestön elinedellytysten kannalta merkittäviä kohteita. Seurauksena on, että välttämättömyys kiinteään yhteyteen joukkoihin poistuu eikä jatkuvaa valmiutta tai nopeita siirtymisiä hyökkäyksestä puolustukseen enää ole. Ylivoimaa taisteluissa ei enää saavuteta joukkojen lukumäärän tai voiman mukaan, vaan tärkeämpää kussakin taistelussa on niiden liikkuvuudella ja aseiden ulottuvuudella. Operaatioissa ja taisteluissa tulee korostumaan **sotatoimialueiden eristäminen ja saarto**.<sup>19</sup>

- (10) Viranomaisten potentiaalisen voiman tuhoaminen/lamauttaminen hajauttamalla sen käyttö koko valtion alueelle ja johdonmukainen pienempien yksittäisten joukkojen tuhoaminen/lamauttaminen

Tulevaisuuden sodankäynnissä hämärtyvät strategisen, operatiivisen ja taktisen toiminnan tasot. Sen seurauksena venäläiset ennakoivat, että tarvitaan itsenäiseen toimintaan kykeneviä eri aselajien yhdistettyjä taistelujoukkoja, jotka pystyvät onnistuneesti toimimaan *kaukaisilla alueilla, hyödyntämään ilmatilaa ja avaruutta, toimimaan merellä ja kyberympäristössä*. Tarkoituksena on tehdä hyökkäyksiä kriittisiin tärkeisiin kohteisiin ja luoda mahdollisuuksia operaatioiden jatkotoimenpiteille. Samalla erikoisoperaatioiden ja erikoisjoukkojen rooli kasvaa ja niiden suorittamien tehtävien kirjo laajenee.<sup>20</sup>

<sup>15</sup> СЕРЖАНТОВ А.В., А.В. СМОЛОВЫЙ, И.А. ТЕРЕНТЬЕВ, (2022), Трансформация содержания войны: контуры военных конфликтов будущего, Военная мысль № 6, <https://cyberleninka.ru/article/n/transformatsiya-soderzhaniya-voyny-kontury-voennykh-konfliktov-buduschego/viewer>, s. 28, [viitattu: 23.9.2022].

<sup>16</sup> Refleksiivinen kontrolli on tekniikka, jossa viholliselle syötetään tarkoituksella tietoa, jonka seurauksena se valitsee vapaaehtoisesti halutun, itselleen epäedullisen tavan toimia. Refleksiivinen kontrolli on informaatioidankäynnin keino, mutta sen käsite on informaatioidankäynnin ja informaatio-operaatioiden käsitteitä vanhempi. Se painottuu enemmän sotatieteen kuin sotatieteen puolelle ja sen käyttöä etenkin operatiivisella ja taktisella tasolla on tutkittu kauan. TUOMI Jaakko (2021), Venäläisen operaatiotaidon kehittyminen 2000-luvulla, Maanpuolustuskorkeakoulu, Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö, Yleisesikuntaupseerikurssi 60, Maasotalinja, Elokuu 2021, s. 30. (Alkuperäinen viite: BERZINS, Janis: The Theory and Practice of New Generation Warfare: The Case of

Ukraine and Syria, The Journal of Slavic Military Studies, 33:3. Routledge, Lontoo 2020, s. 368–369.,

[<https://doi.org/10.1080/13518046.2020.1824109>], Thomas, Timothy: Russia's Reflexive Control Theory and the Military. Journal of Slavic Military Studies, 17:2. Routledge, Lontoo 2004, s. 238–240. [<https://doi.org/10.1080/13518040490450529>].

СЕРЖАНТОВ А.В., А.В. СМОЛОВЫЙ, И.А. ТЕРЕНТЬЕВ, (2022), Трансформация содержания войны: контуры военных конфликтов будущего, Военная мысль № 6, <https://cyberleninka.ru/article/n/transformatsiya-soderzhaniya-voyny-kontury-voennykh-konfliktov-buduschego/viewer>, s. 27, [viitattu: 23.9.2022].

<sup>17</sup> Sama, s. 27.

<sup>18</sup> Sama, s. 22.

<sup>19</sup> Sama, s. 27.

<sup>20</sup> Sama, s. 27.



VAKAUDEN OSATEKIJÄ	VAIKUTTAMISEN KEINO	ESIMERKIT
<b>KOHEESIO</b>		
<ul style="list-style-type: none"><li>Valtion instituutioiden <u>yhtenäisyys</u></li><li><u>Eliitin yhtenäisyys</u></li><li>Valtataistelut</li><li>Vaaliprosessien luotettavuus</li><li>Poliittinen kilpailu</li><li>Kansalliset erimielisyydet</li><li>Vainoaminen</li><li>Syyttely</li><li>Turvallisuuspalvelut</li><li>Voimankäytön monopoli</li><li>Rikollisuus</li><li>Kansalaisten luottamus sisäiseen turvallisuuteen</li></ul>	<p>Sotilaallinen eskalaatio ja miehitys</p> <p>Hallinnon syrjäyttäminen</p> <p>Ilkivalta</p>	<p>Euroopan ulkosuhdeasiain neuvosto (ECFR) julkaisi kesäkuussa 2016 runsaasti julkisuutta saaneen raportin eurooppalaisista Venäjä-myönteisistä puolueista. Esimerkiksi perussuomalaiset ilmoittivat, ettei sillä ole vahvoja yhteyksiä raportissa mainittuihin puolueisiin. Eri puolueiden tai järjestöjen Venäjä-suhteet vaikuttavat eliitin yhtenäisyyteen.</p> <p>Georgia 2008 Ukraina 2014</p> <p>Jännitteitä pyritään myös luomaan tai lietsomaan. Maaliskuussa 2022 Venäjän Suomen suurlähetystö julkaisi sosiaalisessa mediassa kehotuksen kertoa lähetystölle Suomessa asuvien venäläisten tai venäjänkielisten kokemasta syrjinnästä tai muusta huonosta kohtelusta. Venäjä on toistuvasti syyttänyt länsimaita russofobiasta.</p>
<b>TALOUS</b>		
<ul style="list-style-type: none"><li>Taantuma</li><li>Äärimmäiset sosiaaliset vaikeudet</li><li>Epätasa-arvoinen taloudellinen kehitys</li><li>Rakenteellinen epätasa-arvo</li><li>Maastamuutto</li><li>Aivovuoto</li></ul>	<p>Kulkueet, nälkälakot, mellakat</p>	<p>Venäjällä länsimaiden sisäiset levottomuudet kuvataan erittäin vakavina ja merkkeinä lännen hajoamistilasta.</p> <p>Esimerkiksi Saksassa helmikuussa 2023 järjestettyjen sodanvastaisten mielenosoitusten arvioitiin hyödyttävän Venäjää.</p>
<b>POLITIikka</b>		
<ul style="list-style-type: none"><li>Valtiovallan laillisuus</li><li>Hallituksen suhde kansalaisiin.</li><li>Luottamus valtiollisiin instituutioihin</li><li>Vaalien rehellisyys</li><li>Valtaeliitin avoimuus</li><li>Kyky hallita valtiota ja tarjota perustointoja</li><li>Infrastruktuuri ja kyky suojella kansalaisia väkivallalta</li></ul>	<p>Väestön manipulointi informaatioympäristössä.</p> <p>Valtaapitävien toiminnan kontrollointi.</p> <p>Julkishallinnon ajaminen kaaokseen massiivisella disinformaatiolla, kyberoperaatioilla, julkishallinnon tietojärjestelmien kaatamisella ja muilla toimenpiteillä.</p> <p>Väestön sähkö- ja kaasulaitosten sekä energiansaannin sabotointi automatisoitujen johtamisjärjestelmien ja tietoverkkojen häirintä.</p> <p>Elintarviketuotannon tai maatalouden tuhoaminen/lamauttaminen tietyillä alueilla.</p> <p>Valtion taloudellisen ja teollisen potentiaalin tuhoaminen/lamauttaminen, joka kauppasaarron seurauksena heikentää taistelupotentiaalia.</p>	<p>Venäjän vaikuttaminen valtioihin kuten Moldovaan, Valko-Venäjään, Viroon, Latviaan ja Liettuaan on suunnitelmallista, kuten keväällä 2023 vuotaneista venäläisistä asiakirjoista voidaan päätellä. Vaikuttamisen välineenä käytetään muun muassa poliittisia järjestöjä, yhteisöjä, kansalaisjärjestöjä, ajatushautomoja, läntisiä kirjoituksia, tiede- ja kulttuurikeskuksia, diplomaatteja kohdemaiden arvostelussa, demokratian vähätelyä, sabotaaseja, myrkytyksiä, diplomaattien karkotuksia ja vastakarkotuksia, rahallisia lahjoituksia ja lainoja, tarjoamalla houkuttelevia liiketoimia, virkoja ja työllistymismahdollisuuksia, vaalivaikuttamista, virallisia ja epävirallisia digitaalisia kanavia ja alustoja disinformaation levittämiseksi, urheiluseuroja henkilöiden värväämiseksi väkivaltaisuuksiin, perinteisiä järjestäytyneen rikollisuuden joukkoja ja kyberrikollisia, kanteiden ja valitusten tehtailua/oikeusjärjestelmän kuormittamista, omaisuuden suojan rikkomista, deep fake-operaatioita, ulkovenäläisten hyödyntämistä, poliitikkoihin liittyviä paljastuksia, pakolaisvirtojen järjestämistä, kansalaisuuden myöntämistä kevennetysti ja demonstroivien sotaharjoitusten järjestämistä.</p> <p>Ympäristötuhot Ukrainassa</p>



<ul style="list-style-type: none"><li>Ihmisoikeudet ja oikeusvaltio</li><li>Poliittisten ja sosiaalisten oikeuksien väärinkäyttö</li><li>Poliittisesti motivoitu väkivalta</li></ul>	Terrori-iskut Kansannousut	
<b>SOSIAALINEN ja poikkileikkaava</b>		
<ul style="list-style-type: none"><li>Siirtolaisuus ja pakolaisuus</li><li>Ulkopuolinen vaikutus valtion turvallisuuden ja taloudelliseen toimintaan</li><li>Peitelty ja avoin toiminta</li><li>Turvallisuussitoumukset, lainat ja kehityshankkeet, väestön ja elinympäristön valtiolle aiheuttamat paineet</li></ul>	Massiivisen muuttoliikkeen järjestäminen joko uskontojen välisten kiistojen tai muiden vakavien kiistojen aikaansaamiseksi.	Venäjän sotatoimet Syyriassa ja Ukrainassa ovat aiheuttaneet pakolaisaallon. Tilanteen arvioidaan pahenevan, jos Mustanmeren viljakuljetukset häiriintyvät erittäin pahasti.  Satamahankkeet, ydinvoimahanke

Taulukko 1. Yhdistelmä vakauden osatekijöistä ja vaikuttamisen keinoista.

Venäjä on todennetusti käyttänyt osaa listassa mainittuja keinoja Ukrainaa vastaan jo kauan ennen hyökkäyssodan aloittamista ja sen aikana eri sodankäynnin toimintaympäristöissä ja ulottuvuuksissa. Venäjä käyttää todennäköisesti hajottamisen mallia Ukrainan ohella myös muihinkin kohdevaltioihin. Vaikka mallin alun perin mainitaan olevan demokraattisten tai sitä tavoittelevien valtioiden hajottamista varten, voidaan havaita, että useimmat listatuista keinoista on ollut käytössä muun muassa myös Valko-Venäjää ja Moldovaa vastaan suunnatuissa strategioissa. Venäjän ja Valko-Venäjän välinen liittolaisuus sisältää laajalti eri toimialojen integroitumista ja valtiot jakavat yhteiset sotilaspoliittisen tilanteen sekä tulevaisuuden muutostekijöiden uhkakuvat. Niillä on yhteinen sotilasdoktriini ja yhteisiä sotilasjoukkoja. Näistä huolimatta Venäjällä saattaa olla laajemmat pyrkimykset liittolaisensa hallitsemiseksi ja valtaamiseksi, johon pyritään osin samoilla keinoilla kuin hajottamisen mallissa suoraan tai välillisesti, esimerkiksi valtaapitävien toimintaa kontrolloimalla, vaikuttamalla yleiseen mielipiteeseen ja tukahduttamalla mielenosoitukset kansannousun estämiseksi.

Venäläisten sotatieteiden tutkijoiden mukaan tulevaisuuden sodankäynnissä ajan merkitys tulee muuttumaan<sup>21</sup>. Erityinen rooli tulee olemaan ajalla juuri ennen sotilaallisen konfliktin alkamista, kun sotilaallinen uhka lisääntyy ja sotatoimien mahdollisuus kasvaa. Silloin käytetään aktiivisesti ja laajalti taloudella ja diplomaattialla painostamista. Aiemmissa sodissa näitä keinoja käytettiin jaksottaisesti ja vain osittain eikä niillä saatu aikaan oleellisesta vaikutusta. Nykyajan painostuskeinot ovat muuttumassa laadultaan ja teknologiakehityksen myötä. Ennen kaikkea muutoksen taustalla on informaatioteknologian kehitys, joka vaikuttaa virtuaalimaailmassa niin käyttäytymiseen, kognitioon kuin kybersodankäyntiin. Tulevaisuudessa niistä tulee olennainen osa strategisten tavoitteiden saavuttamista.<sup>22</sup>

Venäläistutkijat ennakoivat, että tulevaisuuden sodan luonne ja sisältö muuttuvat oleellisesti:

- Vastakkain voivat olla talouden osalta ja teknologisesta kehitystasostaan toisistaan hyvin poikkeavat valtiot

- niiden asevoimien koulutus ja aseistus eroavat toisistaan
- niiden julkilausutut ja salaiset tavoitteet poikkeavat toisistaan
- sotilaalliseen toimintaan osallistuvat taistelijat edustavat erilaisia ryhmiä
- strategia ja sotilaalliset keinot päämäärän saavuttamiseksi eroavat vastakkain taistelevien valtioiden välillä.<sup>23</sup>

Sodan luonne eroaa oleellisesti edellisistä sodista ennen kaikkea siinä, että se on monimuotoista – samanaikaisesti on käynnissä globaali sotilaallinen konflikti sekä hybridisodankäyntiä eri toimintaympäristöissä.<sup>24</sup>

Venäläisessä toimintaympäristössä tutkijat korostavat yhä enemmän väestön inhimillisen pääoman merkitystä,<sup>25 26</sup> jonka osatekijöiden keskinäinen merkitys on niin suuri, että kansallisen identiteetin jyrkän heikentymisen katsotaan voivan nopeasti johtaa valtio- ja sotilasarakenteiden lamautumiseen ja vaikuttaa siten puolustuskyvyn romahtamiseen.<sup>27</sup>

Inhimillisen pääoman ja kansallisen identiteettinsä suojelemiseksi Venäjä ylläpitää useita kansallisia ohjelmia ja maailmanlaajuisia Russki Mir -ajattelua<sup>28</sup>. Samalla se hyökkää valtion hajottamisen mallin mukaan kohdevaltion väestön identiteetin poispyyhkimiseksi. Inhimillistä pääomaa ja siihen liittyviä instituutioita ei tutkijoiden mukaan osata aina arvostaa riittävästi Venäjällä. He korostavat, että siitä riippuu sotilaallisen turvallisuuden näkökulmasta koko aseistuksen ja sotakaluston kehityksen laatu, puolustusteollisuuden mahdollisuudet, asevoimien tehokkuus, valtion ja asevoimien johtaminen.<sup>29</sup> Taustalla on venäläisten tutkijoiden tekemä vertailu Yhdysvaltojen ja Venäjän välisen sotilasorganisaattiorakenteen välillä, jossa Yhdysvallat eroaa oleellisesti siinä, että sen rakenteessa liike-elämä ja kansalaisyhteiskunta on osa suurempaa kokonaisuutta<sup>30</sup> toisin kuin Venäjällä, jossa pyrkimys siviilijä sotilasyhteistyöhön ei ole toteutunut halutulla tavalla.

<sup>21</sup> СЕРЖАНТОВ А.В., А.В. СМОЛОВЫЙ, И.А. ТЕРЕНТЬЕВ, (2022), Трансформация содержания войны: контуры военных конфликтов будущего, Военная мысль № 6, [https://cyberleninka.ru/article/n/transformatsiya-soderzhaniya-voyny-kontury-voennykh-konfliktov-budushchego/viewer](https://cyberleninka.ru/article/n/transformatsiya-soderzhaniya-voyny-kontury-voennykh-konfliktov-budushchego), s. 21, [viitattu: 23.9.2022].

<sup>22</sup> Sama, s. 21.

<sup>23</sup> Sama, s. 23.

<sup>24</sup> ПОДБЕРЕЗКИН (2015), s. 295.

<sup>25</sup> НЧК национальный человеческий капитал, kansallinen inhimillinen pääoma.

<sup>26</sup> Inhimillisellä pääomalla tarkoitetaan kaikkia tiettyyn väestöön kuuluvien yksilöiden ja ihmisryhmien omaamia yhteisiä aineettomia resursseja. Inhimilliseen pääomaan luetaan muun muassa väestön koko

kumulatiivinen tieto, osaaminen, koulutus, pätevyys, kyvyt, kokemus, lahjakkuus, luovuus, äly, tunneäly, ahkeruus, sopusointuisuus työelämässä, tavat, persoonallisuuden piirteet, arvostelukyky, viisaus ja maine.

<sup>27</sup> БУРЕНКО В.М. & al. (2018), Концепция обоснования перспективного облика силовых компонентов военной организации Российской Федерации, s. 48, <http://eurasian-defence.ru/node/49113>, [viitattu: 22.3.2023].

<sup>28</sup> ”venäläinen maailma” – venäläisen identiteetin korostamista ja venäjän kielen sekä kulttuurin puolustamista myös Venäjän ulkopuolella.

<sup>29</sup> ПОДБЕРЕЗКИН (2015), s. 295.

<sup>30</sup> ПОДБЕРЕЗКИН (2015), s. 296.



### Johtopäätökset

Venäjällä julkisesti esitetyt pohdinnat valtion hajottamisen keinoista kohdistuvat niihin tekijöihin, joita yleisesti käytetään valtion vakauden mittareina. Julkisuudessa esiintyneiden tietojen perusteella Venäjä ei ole tyytynyt ainoastaan sotatieteelliseen tutkimukseen, vaan on kohdistanut pitkäkestoista ja laaja-alaista vaikuttamista muihin valtioihin. Sen kaikkia varsinaisia tavoitteita ei ole tiedossa. Onnistuessaan vaikuttaminen voisi johtaa valtioiden tai liittoumien epävakautteen tai jopa hajoamiseen. Valtion vakautteen vaikuttaminen on osa globaaliin, alueelliseen ja paikalliseen sotilaspoliittiseen tilanteeseen puuttumista heikentäen suorasti tai epäsuorasti vastustajan kykyä suojautua ja säilyttää resilienssiä. Hajottamisen keinoja käytetään systemaattisesti ja monimuotoisesti kaikilla vakauden osa-alueilla. Vaikuttamiseen ja siltä suojautumiseen liittyvää tutkimusta on jatkettava vihamielisen toiminnan torjumiseksi ja sen tehon minimoimiseksi.

### Lisätietoja

*Komentaja, Juha-Antero Puistola (p. 0299 800) on puolustusvoimien tutkimuslaitoksen Doktriiniosaston tutkimusalojohtaja.*

*Filosofian maisteri, Sari Voinoff (p. 0299 800) on puolustusvoimien tutkimuslaitoksen Doktriiniosaston erikoistutkija.*

*Tutkimuskatsaukset ovat saatavissa Puolustusvoimien tutkimusrekisteristä:*

<https://pvyotilat.tuve.fi/sites/tutkimusrekisteri>